

مالاوا ونه وشه كه ي كورده واري

پيشكه شه به يادي دايه مريم دايكي دوكتور جه عهري شه فيعي

نه وسائيش زرياني به فرانبار كولووكونوو خه ميكي كه ي به سه ردا باراندين و مه مه گياني دوكتور جه عهري و دايه مريمي دايكي شورشي ئي نه ستاندين. مه مه، بو هه ر كه س ناشنايه. مه مه، چيتان بير ده خاته وه؟ ده تانبا نه وه بو كام سه رده مي ژيان؟ نه ري، وايه مه مه، وشه ي كاني گوروگانه. مه مه، مه مه ده خوم. نه مه بو دايكان زور ناشنايه. هه ر كامه مان نه سه رده مي مندالي دا كاتيگ برسيمان ده بوو به ده رپريني وشه ي مه مه دايه مان نينه كه ياند. ئيدي ده سته وبه جي دايه ده ستي نه كار هه نده گرت و نه به روگپوه مه مي ده ردينا و نه سه ر زاري داده نايين. كه ليك جاريش دايك مه ودايه كي زوري نه كه ل روته كه ي بووه و به برووتني مه مي هه ستي به برسپايه تي جگه رگوشه كه ي كرده و نه گهر ده ستي نه هه ويريش دا بايه به به نه په ل و راکه راک خوي ده كه يانده وه ماني و به سه ر گرياني ئيمه دا ده كه وت و خيرا مه مي ده خسته سه ر ده مان و به دم نيوه نووزه و گريان و شير خوارده وه نه سه ر كوشي يان نه لانكه دا رايده ژاندين و فرميسي سه ر كوئه ماني ده سري و به قوربان و سه ده هه مان ده بوو.

روته، روته ي كاكول زيرينم، روته گيان هه رگيزمه رگت نه بينم. نه ري وايوو مه مي چه بي هه نده چورا و نه و جار مه مي راستي ده ردينا. ئيمه ش كه تير ده بووين دهمان ده كيشاوه و بزده كه وته سه ر ئيوه كانمان و وه گوروگال و لينگه فرته ده كه وتين و دايه ش پشت پشتي بو ده كرين و ده يوت: نه يه روته گيان نه سه رت گه ريم، نه وه نه وه نده ت برسي بوو؟ خو هه ر دوک مه مي هه ئچوراندم! هه ي قه زات نه من بينايي ديدم.

ئيسا جه عهري نه ماميكي شلكي دارستانه و به جه وزه گه وري مه مکه كاني مه مه ناو دراوه. نه و نه مامه تير هه ئچوووه و نه نيو دارستان دا روژ به روژ پتر نه كه شه يه و يه ك روژه ي دوو روژه يه. نه ري هه موو به يانبيان پيش نه وه ي خور نه به نه جهره ي مائه هه ژاره كاني بوكانه وه بائي هه رپريني به سه ر مندالاني رووته نه بگيشي و نه سه رمای زستان دا نه ناميزي گه رميان گري، مه مه گيان سه رهي بو روته ي نويه ره يان رازاندو ته وه و چه ند جار به نه سپايي: جه عهري گيان جه عهري هه ئناستي؟ ده هه سته ده ي روته گيان دره نگه. جه عهريش چاوه گه شه كاني هه ندينا و به بزده كه وه نه به نه جهره وه ده يروانييه زه رده ي به يان. هه نده ستا و ناويكي به دم و چاوي دا ده كرد و ده هاته سه ر سه ر. دايه دلگه رمه به وه ي روته كه يان ده چيته مه درسه و نه خوشيان نه پيستي خوي دا جي ناييته وه. هه موو به يانبيان ده ستيكي به سه ري دا ديني و نه م لا ولاي ماچ ده كا. ناگات نه خوت بي قه زات نه من! نه مامه كه ي دارستان خوي كيشاوه و ئيسا ئيدي نه مام نيه و ناميزي بو بالنده كان ده كاته وه

و شنه له سهره خو رايده ژبني و بوني نازادي بو ديني. بريسگه يه ك هه ر وهك چه خماغه ي هه وري كوستان له سهرتاپي نه شي ده گه ري. دلي هه ر وهك ناميزي دارستان بو هيلانه ي باننده كان ده بيته كانگاي خه م و بييري مندالان.

چه عفر گيان روئه ناخه وي؟ شه و دره نكه، هه ها روئه چاوت له سوئي خه و بوونه گوئي خوينا نه و كورم خه وي له خوئي هه رام كروه.

باشه مه مه گيان هينده م نه ماوه ته واو بم.

كورم كوا واده بي؟ هينده ت بي خه وي چيشته وه گوشتت پيوه نه ماوه.

مه مه له زماني كاكه چه عفره وه بوو به ويزدي سه ززاري هه موو بنه ماله و نيدي دايه مريم بوو به مه مه ي هه موان.

هه موو سالي زرياني خه زان به ژني دارستان داده ري، سه رمای زستان نوانوا به فر به سه ر دهشت و كينودا ده باريني و گه رده نووليش له كؤلاني ته نكه به ري شار و گوندي ده په ستيوئ. پاساري سه ر گوئ سوانه كان برسيتي و به سته له ك له گوئ خسته و چاو بو ره شانگا و كون كه لينيك ده گيرئ. له مائي سارد و سري هه ژارانش مندالاني هه ناسه سارد هه ر چاوه ري و به ژني شوپه بي دايكان به سه ريان دا نووشتاوه ته وه و خويان له ناميزي گه رمي دايه دا گرمونه كروه و باوكيش له قولينچيكيك ده سته ونه ژنو خوئي كز كروه و به شه رمه وه ئيان ده رواني و له م به سته نه كه دا ته نيا و ته نيا دنكه رمي به ژيان و گه يشتن به هيو و ناره زوه كان كوانوي مائي سارد و سريان گه رم ده كا.

به لام كوا وه ري خه زان ده تواني سه وزايي له به ژني دارستان بستيني؟ كوا به فر و كړيوه ده تواني باننده كان له جوونه و گو و له فرين خا؟ كوا سه رما و سوئ ده تواني كوانوي گه رمي هيواي هه ژاران دامركيني و له كل بخا؟ له و كړيوه و بورانه دا ده بي كي ده ركاي مائي هه ژاره كان بكاته وه و شادي بخاته دنيانه وه؟ كي دان بو پاساري و باننده كان روكا و كي مزگيني هه نه سووني دارستان بو نه شكه وتي بناري نووتكه كان به ري؟

چه عفر گيان كورم نه وه بو وا دايه ت جي هيشته؟ هه ي له ده ورت گه ري م جه رگا و دنم. نه و كه ره ته يان شوپواو كفته م بو هيناون. ده زانم بييري ده ستاوي دايكي خوتان كروه. كاكه چه عفر باوه شي له مه مه وه رديني و مه مه ش ده ست به سه ر و كاكولي دا ديني. كورگه ل كؤ ده بنه وه و به ده وري مه مه گيانه وه كوزيلكه ده كه ن. وه رن روئه وه رن خو ئيوه قه ت پيم نالين ئيشتيا و له چييه و منيش نازانم چ بينم.

كاكه چه عفر له زانستگاي ته وريز ده خوينا. له ويوه فير بوو كه نه ك هه ر به ته نيا نه خوئي يه كاني له ش به نكوو ده بي نه خوئي يه كاني كومه ئيش ماريجه و چاره سه ر بكا. جانتاي ده رمان به ده سته وه و بييري نازادي نه ميشكدا به ره و مائي روت و ره جاني خشت پيزه كان ده كه ونه ري. نه ري، نه و سوور بوو له سه ر نه وه ويكه هه رچي فيري ده بي و به قسه ده يني، ده بي له كار و

کرده وهی رۇژانه ش دا رنگ بداته وه. به ئی، دوکتور جه عفر دور دهیروانی، دور دور بو ناسوی سوور.

کوانوی گه رمی هیوای هه ژاره کان بئسه ی سه ند و بوو به گرکان و به فر و سه هوی توانده وه. ته م و مر ته سه ر نوونگه رهی و خور دهسته و ملائی ناسو بوو سه و زایی نه به ژئی دارستان ناا و باننده کان سه روودی به هارپان ده خویند و دهیان چریکاند نه و په راوپه ری دارستان. به لام جه خار، کۆلکه زپینه ی ناوای هه ژاره کان نه هاته دی و جازیکی گه ش نووکی ئیزه یان نه چاوی ناسو بیری و ئاگریان نه قامه تی به رز و سه وزی دارستان به ردا و مه لی دارستان ته وه لا بوون و چیا بووه سه نگه ری پئشمه رگه.

دایه مریم نه وره میوانی کۆری گه رمی بنکه کانی پئشمه رگه یه. دوکتور جه عفر نیستا بیره، له وئ و نه هه موو جی یه که مه شخه لی روونای کاروانی پئیه. بنکه ی پئشمه رگه کان وه که پوره هه نگ جمه ی دئ. دوکتور جه عفر و دایه نه دورده و نامیز بو یه کتری ده گرنه وه و مه مه به سه رشانی دوکتوری جگه رگۆشه یه وه فرمیسکه کانی رئی دینه خوار.

دوکتور جه عفر ریبه ر و رینویئی هه ئو سووره کانی چیا به و دایک شانازی به خوی ده کا رۆنه ی ناوای نه داوینی دا په روه رده بووه و هه رچه ند خه می دوری رۆنه که ی زورگرانه به لام نیمانی پته و و ناخاوتنی نه دله وهی دوکتور کاری نه دئی نه ویش کرد بوو. کاتی که بیری ده هاته وه چون خه لک و پئشمه رگه نه کویونه وه و متینگه کان دوکتور نه نامیزی خۆشه ویستی ده گرن و نه ویش چلون دهرد و ژائی کومه نگا و مایه ی هه ژاری چه وسانه وه یان بو به یان ده کا و رنکای چاره یان بو ده ست نیشان ده کا، نه جگه رگۆشه که ی نه رخیان و دنییا ده بوو که رهنجی دایه ی به زایه نه داوه و نه به ره خۆیه وه ده یکو ت: جه که نه به رت مرم رۆنه.

دایه مریم نه مائی داده نیشت و خدیائ هه ئیده گرت به ره و لای هه ئوکانی چیا و شاخه وشاخ ودئ به دئ ده رۆی. له وئ دوکتور گیانی نه نامیز ده گرت و نه باوه شی دوکتور دا ئۆخزنی ده هات و زامی دوروی ساریژ ده بوو. چای که تری یه کی ره شی سه ر کوچکاورنیک شه که تی رنی ده رده کرد. ته واره که ی چیا و خۆشه ویسته که ی دوکتور جه عفر و خوشکی کاک فوناد به ره و بیری ده چوو و مرگینی بو ته وار و هه ئوکان ده برد و نه قه ندیل و ته رهغه و ئاربابا و شاهو و دالا هۆوه چه پک چه پک گۆنه کیوی گه ش و بون خوشیان دینا و نه قه دی ده واره که یان ده دا.

خه زان هات و دارستان خوی ده رنی، هه ور به دم هه نیسکه وه بارانی خه م ده بارینی و باننده کان هه وائی دلته زینیان پئیه و کوردستان راده چله کینی. نه سپی کاروانی سووری شووش کورتن ده کا و به ژنو بالای سوارچاکی خوی به پئیه نابینی. ئیواریه کی نه رخه وانیه و خور دتبه دوا کوردستان به جی دین. مانگ به نه ستیره کان ده ئی: نه رتی نه م شه و کام نه ستیره خوشیوه و نه کوردستان خه می گه و ره مأل به مائی هه ژارانی ته نیوه؟

ئىستا دايە مريم خەمى گەورە بە شانانەو ھە ئدەگري و شەو و روژ ئۆقرە ئاگرئ. ھەرکە تەقەى دەرکا دئ، بە پە ئە پە ئ ئالئە پىزى دەرکا ھە ئدەگري بە شگەم بە ئنى دوکتور گيانى ئە باوئش گري. " دايە بە ھى " ي جگەر سووتاو و دئ گەورە دەيلاوئىتەو ۋ زىبىارى خەمەکانى ھەر شە پۇئان دەدا و ھە ئبەزە دەکا و دەپزىتە ئاو جەزە گەورەى فرمىسکەکانى دايە مريم . ئەرى، ئەوان ئىستا شان بە شانى يەك خەمى گەورەى شۇرش بە كۆئەو، شار بە شار، دئ بە دئ و ھەوارە و ھەوارى كوردستان و مائى بە مائى دايگانى جگەر سووتاوئى شۇرشى چەوساوەکانى دەگريئ و كۆئى نەستىرەى سوورى يادى گەشى رۆئەکانىن دەگريئەو ۋ بە يادى بەرزيان كوانووى شۇرش دەگە شىننەو. ئووتكە سەريان بۇ ئەوى دەکا و پىدەشت ئەکانى روونى چاوەکانىيەو فرمىسک دەپزىتئ و دارستان كورنووشيان بۇ دەبا و يەك بانئدەش سنوورى ناسمان ئاپرئ و شنەش ھالووى ھەناسەى رۆئەکانىيان بۇ دىنى و باوئشىنى كوانووى شۇرش دەکا .

دايە مريم داييم سىلەى چاوى ئە پەنجەرە و ئە دەروازەى جەوشەيە . ھەر كەس دئ ئەوى وايە ھەر ھاورىگانى جەغەرن و دوکتورىش بەدوای ئەوانەويە . چوئكە باوئر ئاكا قامەتى جەغەرن بکەوتتە زەوى . ئا، ئا، باوئر ئاكا ريگا مە ئەگەئ سوارچاگى سوورى شۇرش بکا . باوئر ئاكا ئەشى نەسەرەوتووى رۆئەكەى وزەى ئەباتەو بەر و پىشەنگى كاروانى ئەکا . ئەرى، ھەموو رۆژئ تەقەى دەرکا دئ و دئى دايەش رادەچلەكن، ئەك سائىك و دوان و سىيان، ھەموو رۆژئ ئە خەويشدا ھەر چاوەروان .

مەمە گيانى دوکتور جەغەرمان ناساغە . چەند شار و دوکتورانىيان گىراوہ . دوای پرسورا ئەگەئ دوکتورەگان ئە نە خوشخانەى بۆگان دەيخەن . دايە مريم دەبئ نە شتەرگەرىيەگى ئە سەر بگرئ . بە داخەو ۋ نە خوشى شىر پەنجەى ھەيە . بە ئى، شىر پەنجە ئە ئەنيا داوئنى كۆمە ئگا بە ئكوو جەرگ و دئى دايگانىشى گرتوتتەو . دايە مريم پىنى ئەوتراوہ چىيەتى بە لام ئەبەرەخۇبەو دەئى : ئەگەر كاكە دوکتورەكەى خۆم، ئەگەر جەغەرى مەمە ئىرە بوايە چارەسەرى دەگردم . ئاخ ... رۆئە گيان ھەموو ئە سوئى تۆمەن جەرگ و ھەناوم رەش بووہ . خۆزگە گەر بۇ دوايىن ساتى ژيانىش بئ تۆم ئە سەرىتى خۆم بديايە . دەبئ ئەو كورەم چەند نە خوشى چارەسەر كىردبئ؟ ئىستاش كەم نىن ئەوانەى ئىي دەگريئەو ۋ دەئىن ئىمەى بە كۆئى خۆى ئەم لاوئلا دەبرد و دەگوئستەوہ . ئە تەورىز، ئە " نە خوشخانەى شۇرش " ئە شاخ و دئ . ئا، ديارە ئەو پىزىشكىكى شارەزا و ئىياتوو بوو . ئە خە ئەو زۆر جاران دەيووت ئەگەر نە خوشى يەکانى كۆمە ئگا رىشە كىش كەين چارەسەرى نە خوشى يەکانى ئەش زوو بە دەستەو دئ . كوانى رۆئە ئە كوئى؟ ھىچ دەزانى ئەو ساتەو بە جىت ھىشتووئىن نە خوشى چەئدەى خەئك ئە پىن خستوہ؟

بە ئى، ئەورۆ دەيپە ئە ژوورى نە شتەرگەرى، دوکتور و پە رستارەگان بە دەورئوون . ئەو كەئىيە؟ دايكى خوشە وىستى خوشە وىستە كەى ھە ژارانە . دوکتور جەغەرن بە شىرى گەرمى ئەم دايكە فرچكى

گرتوه، دوکتوره کان دئه کوله یانه، بئیی بتوانین له نه ستوی دهریین؟ تۆ بئیی بتوانین وهك رۆئه كهی
خوی وهك دوکتور جه عفر دهرمانی دهردی بگهین و زامه گانی ساریژ کهین؟

دایه مان بی هوشه و دوکتوره کان دهست به کار دهرین، دهیی هه موو هه وئی خویان ده خه نه کهر،
ههر چه ند دهرانن نه م کارهی نه وان ته نیا چه ند مانگیک درپژه به ژبانی مه مه گیان ده دا،
مه مه گیانیان هیناوه ته وه سه ر ته خته که ی خوی و دوکتور و په رستاره کان تیی هاتلون و
چاوه برین وه هوش بیته وه، هیشتا وه هوش نه هاتوته وه.

دوکتور جه عفری له نامیز گرتوه، توند توند به خویه وه ده کوشی، جهك رۆئه گیان له سه رت
که ریم، جهك له به رت مریم، نه وه دیسان هانتیوه؟ هه ی به قوریانی نه وه قه د و بالایه ت بم، نه وه نه و
چه ند سانه له کوئ بووی؟ باشه بۆ تاقه جاریکیش سه رت له دایکی خوت هه ننه هیناوه؟ وه ی به
قوریانت بم چه ندهم بیر ده کردی؟ بیست و چوار سه عاته چاوه بریت بووم، دهرمانی ههر هه نده ستیبه وه،
ئه ی کوا نه وه شته کانت بۆ پی نییه؟ بریک ناسامم که سه که م، دوکتور دهستی له ملی مه مه گیان
گرده وه و رۆی رۆی تا له چاوان ون نه بوو دایه مریم چاوی له سه ر هه ننه گرت.

دایه مریم هیدی هیدی خه ریک بوو هوشی دهاته وه بهر و چاوه گانی هه ئینا، دوکتور و
په رستاره کان هاتنه وه سه ری، مه مه وتی: ئه ری بۆ هیچ گامیان وهك دوکتور جه عفر ناچن؟ کوانی
نه و چی لیها ت؟ دوکتور و په رستاره کان فرمیسیکیان هاته خوار، نه یانده زانی چی وه لام ده نه وه،
وتیان دایه گیان نیمه ش ههر رۆئه ی خۆتین، له گه ئ دوکتور جه عفر قه ره مان مه خه یه نه وه ته
جیاتا نه و نیمه ئیره یین.

دایه مریم هانتیوه سه ره خۆ و به ره به ره که وتیوه سه ری و نه خوشخانه ی به ره و مان له
چی هیشتا، له نیو دوست و هه قانان دا جیگای جگه رگوشه که ی خالی بوو.

بیری تاقانه که ی کاکه جه عفر هه ئیگرت، بیری به یان و مه نه که " ده که م، دهیی
سه ریکیان ههر ئی هه ئینم، تازه پیم له سه ر ئیوی قه بری به، زه مانه کارنکی کردوه نایه ئی نه وان
بینه سه رینم، تا نه مردووم با پرۆم دیداریکیان له گه ئ ئوی که مه وه، له خه نه وان یادگاری دوکتور
گیان، نه خه ههر نه وه نییه له ریگایه دهرم و گۆر خه ربی ده بم!

به ئی، ههر چۆنیک بوو خوی ساز کرد و وه بری که وت، له ولاتی سارد یادگاره گانی رۆئه که ی له
نامیزی گهرمی دایکانه ی گرت و بۆنی پیوه ده کردن و به خۆیه وه ده کوشین، بۆتیان له بۆنی جه عفر
گیان ده چوو، نوۆوو،.. رۆئه گیان له سه رتان که ریم، قه زا و له من، داوه ره تاقانه که ی بابه و دایه،
وه ی به قوریانت بم بۆنت چه ند خوشه وه نه وشه که ی کورده واری.

کوردستان – زنجیره له – نارام بودای

٢٠٠١ ی به فرانباری ١٣٧٩ به رابه ر به ٩ ژانویه ی ٢٠٠١